

Asia: VN/26031/2020-VM-5

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta

VTJ-lain muutokset

- Näettekö ehdotetun VTJ-lain muutoksen tehokkaaksi keinoksi vähentää tietoturvaloukkausten uhreille aiheutuvaa vahinkoa? Onko muita tehokkaampia keinoja vähentää uhreille aiheutuvaa vahinkoa?
- Viitaten kappaleeseen 4.1. keskeisistä ehdotuksista, tulisiko selvitysvastuun jakautumisesta säätää henkilötunnuksen muuttamista hakevan ja Digi- ja väestötietoviraston välillä? Tulisiko Digi- ja väestötietovirastolle säätää jokin erityinen tiedonsaantioikeus vireillä olevaan rikosasiaan liittyvistä tiedoista siinä tapauksessa, että selvitysvastuun jakautumisen katsottaisiin edellyttävän nykyistä laajempaa tiedonsaantioikeutta?

-

Vaikutusten arviointi

- Keskeiset kehitys- ja tarkennuskohteet esityksen vaikutusten arvioinnin osalta (esimerkiksi vaikutukset tietoja käsittelevien tiedonhallintaan ja tietoaaineistojen muodostamiseen tai vaikutukset asiakkaisiin, mikäli asiakas ei ole toteuttanut hänen vastuullaan olevia toimenpiteitä).

Poliisitoiminnassa henkilötunnuksella on keskeinen rooli henkilön luotettavassa ja tehokkaassa yksilöinnissä. Henkilötunnuksen avulla voidaan esimerkiksi nopeasti ja luotettavasti tunnistaa henkilö, joka on vaihtanut nimeään. Suojelupoliisin toiminnassa henkilötunnuksen käsittelyyn liittyvällä lainsäädännöllä on muun operatiivisen toiminnan lisäksi vaikutuksia esimerkiksi turvallisuusselvitysmenettelyyn. Menettely perustuu rekisteritarkastuksiin, jossa henkilötunnus on keskeisessä asemassa selvityksen kohteen yksilöimisessä. Mikäli henkilöillä voisi olla useampia henkilötunnuksia tulisi jatkossa rekisteritarkastukset tehdä sekä uudella, että vanhoilla henkilötunnuksilla, mikä lisäisi työn määrää ja kasvattaisi virheiden mahdollisuutta. Henkilötunnuksen muuttamisella olisi myös vaikutuksia turvallisuusselvityslain mukaiseen nuhteettomuusseurantaan, jossa voimassa olevat turvallisuusselvitykset yhdistetään

automatisoidusti laissa säädettyihin tietolähteisiin osana jatkuvaa seurantaa. Väestötietojärjestelmään tallennetut tiedot eivät päivity automaattisesti turvallisuusselvitysrekisterin tietoihin, mikä osaltaan edellyttäisi tietojärjestelmämuutoksia. Turvallisuusselvityksiä laadittiin vuonna 2020 noin 88 000:ta kappaletta.

Henkilötunnuksen pysyvyyden periaatteen mukaisesti henkilötunnuksia on taustalla olevan muistion mukaan muutettu erittäin poikkeuksellisesti. Käytännössä henkilötunnuksen muuttamisia on ollut vain yksittäisiä vuosittain. On vaikeaa arvioida minkä verran henkilötunnuksia tulisi esitettyjen muutosten seurauksena vaihdettavaksi. Muistiossa on vaikutusarvioinnin pohjana käytetty noin 40 000:ta henkilötunnusta. Esitysluonnoksessa on vastaavasti arvion pohjana käytetty 5 000 henkilötunnusta. Identiteettivarkauksia on esitysluonnoksen mukaan noin 3 000-4 000 kappaletta vuosittain. Esitysluonnoksessa tuodaan esiin, että muutosten seurauksena, riippuen eri rekistereiden automatisaation asteesta ja toimijasta, järjestelmiin jäisi samanaikaisesti käyttöön sekä uusia, että vanhoja henkilötunnuksia. Viranomaistoiminnan kannalta henkilötunnuksen pysyvyyden periaatteesta luopuminen tarkoittaisi joka tapauksessa sitä, että jatkossa ei vastaavalla tavalla voitaisi luottaa siihen, että henkilötunnus yksilöisi samalla tavalla kaikki samaan henkilöön liittyvät tiedot.

Suojelupoliisi kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksessa ei juuri käsitellä vaikutuksia, joita laajempi mahdollisuus muuttaa henkilötunnus aiheuttaisi viranomaisille sekä yksityisille toimijoille, esimerkiksi tietojärjestelmien muutostarpeina ja näistä aiheutuvina kustannuksina. Jatkovalmistelussa tulisikin kattavammin arvioida minkälaisia vaikutuksia muutoksilla olisi tiedonhallintaan ja tiedonvaihtoon sekä yksityisellä- että julkisella sektorilla.

Yleiset kommentit

- **Yleiset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta**

Suojelupoliisi pitää tärkeänä, että tietomurron uhrien asemaa pyritään parantamaan mahdollisimman laajasti. Esitysluonnoksessa ja sen taustalla olevassa muistiossa tuodaan kuitenkin varsin perustellusti esiin, että henkilötunnuksen muuttamisella voitaisiin puuttua vain rajoitetusti haittoihin, joita tietomurrosta voi aiheutua. Laajamittaisissa tietoturvaloukkauksissa uhrien yksityisyyden loukkaus aiheutuu ennen muuta muista sivullisen tietoon joutuneista tiedoista kuin henkilötunnuksesta. Henkilötunnuksen muuttamisella ei vaikuteta näiden tietojen lainvastaiseen käsittelyyn, eikä ei myöskään aukottomasti poisteta petosten tekemahdollisuutta varastetulla identiteetillä. Myös muutettu henkilötunnus on altis väärinkäytöksille. Ongelmaksi on tunnistettu, että henkilötunnuksen käyttötavoista on muodostunut sellaisia, että tunnusta käytetään tunnistamisessa. Esitysluonnoksessa ja muistiossa on tuotu esiin myös muita keinoja, jolla voitaisiin tehokkaasti puuttua identiteettivarkauksiin, kuten esimerkiksi sulk- ja estopalvelut sekä henkilöllisyyden todentamista koskevan sääntelyn tiukentaminen kuluttajasopimuksissa, jotka vaikuttavat tarjoavan kokonaisvaltaisemman lähestymistavan puuttua identiteettivarkauksiin.

Wahlroos Antti
Suojelupoliisi